

Категорія справи № 520/8264/19: Цивільні справи (з 01.01.2019); Справи позовного провадження; Справи у спорах, що виникають із сімейних відносин, з них.

Надіслано судом: не визначено. Зареєстровано: 05.05.2022. Оприлюднено: 05.05.2022.

Дата набрання законної сили: 26.04.2022

Номер судового провадження: 61-19984ск21

Верховний
Суд

Постанова

Іменем України

26 квітня 2022 року

м. Київ

справа № 520/8264/19

провадження № 61-19984 св 21

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду:

головуючого - Синельникова Є. В.,

суддів: Білоконь О. В., Осіяна О. М. (суддя-доповідач), Сакари Н. Ю., Хопти С. Ф.,

учасники справи:

позивач - ОСОБА_1 ;

відповідач - ОСОБА_2 ,

треті особи: служба у справах дітей Одеської міської ради, орган опіки та піклування Київської районної адміністрації Одеської міської ради;

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу представника ОСОБА_3 - ОСОБА_4 - на рішення Приморського районного суду м. Одеси від 09 лютого 2021 року у складі судді Чернявської Л. М. та постанову Одеського апеляційного суду від 27 жовтня 2021 року у складі колегії суддів: Сегеди С. М., Гірняк Л. А., Цюри Т. В.,

ВСТАНОВИВ:

1. Описова частина

Короткий зміст позовних вимог

У квітні 2019 року ОСОБА_5 , ОСОБА_1 звернулись до суду з позовом до ОСОБА_6 про позбавлення батьківських прав.

Ухвалою Приморського районного суду м. Одеси від 06 червня 2019 року відкрито провадження у справі за позовною заявою ОСОБА_1 , а у відкритті провадження у справі за позовною заявою ОСОБА_5 відмовлено, у зв'язку зі смертю останньої, яка померла ІНФОРМАЦІЯ_1 .

Позовна заява мотивована тим, що ОСОБА_5 перебувала з відповідачем у зареєстрованому шлюбі з 07 грудня 2007 року, у період якого народились спільні діти: ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_2 , та ОСОБА_8 , ІНФОРМАЦІЯ_3 . Відповідач вів той спосіб життя, який не поєднується з наявністю малолітньої дочки в сім'ї, не цікавився станом здоров'я дитини, не допомагав позивачці у піклуванні за дочкою, ігнорував навіть загальні потреби дочки. Вищезазначене призводило до систематичних сварок та скандалів. Негативне ставлення до своїх батьківських обов'язків та негативне ставлення до ОСОБА_5 , яка була вагітна вже другою дитиною, стало підставою для розірвання шлюбу, яке було оформлено рішенням Суворовського районного суду м. Одеси від 11 квітня 2011 року.

Після розірвання шлюбу, відповідач виїхав за межі України та проживав за кордоном. Відповідач не допомагав ОСОБА_5 в утриманні дітей, не здійснював їх виховання, не брав участь у їхньому житті, не цікавився ані фізичним, ані духовним здоров'ям, не супроводжував їх розвиток. Відповідач фактично самоусунувся від виконання батьківських обов'язків.

Вказував, що він є батьком ОСОБА_5 , яка декілька разів перебувала у шлюбі, при укладенні шлюбу змінювала своє прізвище на шлюбне, а саме з « ОСОБА_9 » на « ОСОБА_10 », з « ОСОБА_10 » на « ОСОБА_11 », з « ОСОБА_11 » на « ОСОБА_12 ». Таким чином, він є дідом малолітніх дітей.

Ураховуючи викладене, уточнивши позовні вимоги, ОСОБА_1 просив суд позбавити ОСОБА_6 батьківських прав стосовно малолітніх дітей: ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_2 , та ОСОБА_8 , ІНФОРМАЦІЯ_3 .

Короткий зміст судових рішень суду першої та апеляційної інстанцій

Рішенням Приморського районного суду м. Одеси від 09 лютого 2021 року, залишеним без змін постановою Одеського апеляційного суду від 27 жовтня 2021 року, позов ОСОБА_1 задоволено. Позбавлено ОСОБА_13 , ІНФОРМАЦІЯ_4 , громадянина держави Ізраїль батьківських прав відносно дочки - ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_2 , та сина - ОСОБА_8 , ІНФОРМАЦІЯ_3 .

Роз'яснено, що батько, позбавлений батьківських прав, має право на звернення до суду з позовом про поновлення батьківських прав у разі зміни поведінки особи, позбавленої батьківських прав, та обставин, що були підставою для позбавлення батьківських прав.

Призначено ОСОБА_1 , ІНФОРМАЦІЯ_5 , громадянина Грузії, опікуном малолітніх дітей ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_2 , ОСОБА_8 , ІНФОРМАЦІЯ_3 .

Стягнуто з ОСОБА_13 , ІНФОРМАЦІЯ_4 , уродженця республіки Молдова, громадянина держави Ізраїль на користь малолітньої дочки - ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_2 , аліменти у твердій грошовій сумі у розмірі 1 300 грн, але не менше 50% від прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, щомісячно, починаючи стягнення з дня набрання рішення законної сили та до повноліття дитини, тобто до ІНФОРМАЦІЯ_6 .

Стягнуто з ОСОБА_13 , ІНФОРМАЦІЯ_4 , уродженця республіки Молдова, громадянина республіки Ізраїль на користь малолітнього сина - ОСОБА_8 , ІНФОРМАЦІЯ_3 , аліменти у твердій грошовій сумі у розмірі 1 300 грн, але не менше 50% від прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, щомісячно, починаючи стягнення з дня набрання рішення законної сили та до повноліття дитини, тобто до ІНФОРМАЦІЯ_7 .

Допущено негайне виконання рішення в частині стягнення аліментів у межах суми платежу за один місяць. Встановлено спосіб виконання судового рішення в частині стягнення аліментів, які необхідно перераховувати на особистий рахунок дітей у відділенні Державного ощадного банку України.

Зобов'язано ОСОБА_1 , ІНФОРМАЦІЯ_5 , громадянина Грузії, відкрити зазначений особистий рахунок у місячний строк з дня набрання законної сили рішенням суду. Вирішено питання розподілу судових витрат.

Судові рішення мотивовано тим, що прояв інтересу до життя власних дітей, лише за допомогою телекомунікаційних засобів не є належною реалізацією батьківського піклування. Крім того, відповідач не був позбавлений ані права, ані можливості відвідати місце проживання дітей за власною ініціативою, без попереднього узгодження такого візиту з матір'ю - ОСОБА_5 .

ОСОБА_6 свідомо обрало такі життєві умови, за якими його участь у вихованні дітей є мінімальною та недостатньою, що в свою чергу свідчить про його ухилення від виконання батьківських обов'язків.

Такі життєві умови були обрані відповідачем саме після народження дітей, а тому, оскільки перебуваючи на значній відстані, на території іншої держави, відповідач мав усвідомлювати, що не зможе піклуватися про фізичний і духовний розвиток дітей, їх навчання, підготовку до самостійного життя. Крім того, він мав усвідомлювати, що не зможе надавати допомогу у забезпеченні необхідного харчування, медичного догляду, лікування дітей, що згодом негативно вплине на їх фізичний розвиток як складову виховання; не зможе спілкуватися з дітьми в обсязі, необхідному для їх нормального самоусвідомлення; не зможе надавати дитині доступу до культурних та інших духовних цінностей; не зможе сприяти засвоєнню ними загальнонавчаних норм моралі; не зможе виявляти інтересу до внутрішнього світу своїх дітей та створювати умови для отримання ними освіти.

ОСОБА_1 цікавиться долею дітей, виявляє турботу та піклування стосовно останніх. Враховуючи викладене, суд вважав за доцільне призначити ОСОБА_1 опікуном малолітніх дітей.

Короткий зміст вимог касаційної скарги

У грудні 2021 року представник ОСОБА_13 - ОСОБА_4 - звернувся до Верховного Суду із касаційною скаргою, в якій просив оскаржувати судові рішення скасувати, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права та порушення норм процесуального права, й ухвалити нове судове рішення про відмову у задоволенні позову ОСОБА_1 .

Підставою касаційного оскарження указаних судових рішень заявник зазначає неправильне застосування судами норм матеріального права та порушення норм процесуального права, а саме застосування норм права без урахування висновку щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, викладеного у постановках Верховного Суду від 08 квітня 2020 року у справі № 645/731/18, від 29 січня 2020 року у справі № 127/312/88/18, від 11 березня 2020 року у справі № 638/16622/17 тощо, що відповідає вимогам пункту 1 частини другої статті 389 ЦПК України.

Також заявник вказує на порушення судами норм процесуального права, що унеможливило встановлення фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення справи, оскільки суд не дослідив зібрані у справі докази (пункт 4 частини другої статті 389 ЦПК України).

Надходження касаційної скарги до суду касаційної інстанції

Ухвалою Верховного Суду у складі судді Касаційного цивільного суду від 17 грудня 2021 року касаційне провадження у справі відкрито та витребувано цивільну справу № 520/8264/19 із Приморського районного суду м. Одеси.

У лютому 2022 року справа надійшла до Верховного Суду.

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 07 лютого 2022 року справу призначено до розгляду у порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи.

Аргументи учасників справи

Доводи особи, яка подала касаційну скаргу

Касаційна скарга мотивована тим, що відповідач не втратив бажання продовжувати спілкування з його дітьми, утримувати їх, брати участь у їх вихованні, він продовжує вважати себе їх батьком, заперечує проти позбавлення його батьківських прав відносно малолітніх дітей, а тому така його поведінка свідчить, що про його інтерес до дітей. Однак, ці обставини не взяти судами до уваги.

ОСОБА_1 постійно створював перешкоди для спілкування з дітьми: відключив усі електронні засоби зв'язку, змінив телефони дітям, не допускав у квартиру, не давав дозволу на зустрічі у школі. Зазначав, що позивач сам почав проживати з дітьми лише у січні 2019 року, а у квітні 2019 року вже звернувся із позовом про позбавлення його батьківських прав.

Вказував, що позбавлення батьківських прав допускається лише тоді, коли змінити поведінку батьків у кращу сторону неможливо, і лише при наявності

вини у діях батьків. У діях ОСОБА_6 відсутні факти злісного нехтування своїми батьківськими обов'язками щодо дітей, а є бажання батька спілкуватись з дітьми, що є підставою для відмови у задоволенні позову.

Посилання суду на той факт, що діти у судовому засіданні пояснили, що не хочуть спілкуватись із батьком вважав необ'єктивним, оскільки діти обґрунтували своє небажання спілкування з батьком тим фактом, що «він їх кинув після смерті матері». Таким чином убачається нав'язана їм думка, що батько після смерті матері покинув дітей, в той час як він постійно намагався зустрітись з ними.

Доводи осіб, які подали відзиви на касаційну скаргу

У лютому 2022 року служба у справах дітей Одеської міської ради подала відзив на касаційну скаргу, в якому просили врахувати якнайкращі інтереси дітей.

Також ОСОБА_1 подав відзив на касаційну скаргу, в якому зазначив, що оскаржувані судові рішення є законними та обґрунтованими, підстави для їх скасування відсутні.

Фактичні обставини справи, встановлені судами

ОСОБА_6 та ОСОБА_14 (дівооче прізвище «ОСОБА_9»), уклали шлюб 07 грудня 2007 року, після чого, ОСОБА_14 змінила прізвище на «ОСОБА_12», що підтверджується копією свідоцтва про укладення шлюбу, виданого міським відділом реєстрації актів цивільного стану Головного управління юстиції в Одеській області, актовий запис № 2329.

Від шлюбу у них народилось двоє дітей: ОСОБА_7, ІНФОРМАЦІЯ_2, та ОСОБА_8, ІНФОРМАЦІЯ_3 (а.с. 39-40, т. 1).

Рішенням Суворовського районного суду міста Одеси від 11 квітня 2011 року, ухваленого по справі № 2-2888/11, шлюб між ОСОБА_5 та ОСОБА_6 було розірвано.

ІНФОРМАЦІЯ_1 ОСОБА_5 померла, що підтверджується свідоцтвом про смерть, виданим Одеським міським відділом державної реєстрації актів цивільного стану, актовий запис № 4372.

Судом встановлено, що ОСОБА_6 у 2014 році виїхав на постійне місце проживання до Держави Ізраїль та є громадянином вказаної держави.

Київською районною адміністрацією Одеської міської ради, як органом опіки та піклування, складено висновок від 25 лютого 2020 року № 1430/01-11 «Про доцільність позбавлення батьківських прав ОСОБА_6, ІНФОРМАЦІЯ_4, у відношенні малолітніх дітей: ОСОБА_7, ІНФОРМАЦІЯ_2, та ОСОБА_8, ІНФОРМАЦІЯ_3, та призначення ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_5, опікуном дітей (а.с. 214-217, т. 2).

2. Мотивувальна частина

Позиція Верховного Суду

Частиною третьою статті 3 ЦПК України передбачено, що провадження у цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Відповідно до частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно у таких випадках: 1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку;

4) якщо судові рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 411 цього Кодексу.

Касаційна скарга представника ОСОБА_13 - ОСОБА_4 - задоволенню не підлягає.

Мотиви, з яких виходить Верховний Суд, та застосовані норми права

Відповідно до вимог статті 400 ЦПК України, переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Суд не обмежений доводами та вимогами касаційної скарги, якщо під час розгляду справи буде виявлено порушення норм процесуального права, які передбачені пунктами 1, 3, 4, 8 частини першої статті 411, частиною другою статті 414 цього Кодексу, а також у разі необхідності врахування висновку щодо застосування норм права, викладеного у постанові Верховного Суду після подання касаційної скарги.

Частиною першою статті 402 ЦПК України передбачено, що у суді касаційної інстанції скарга розглядається за правилами розгляду справи судом першої інстанції в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи з урахуванням статті 400 цього Кодексу.

Встановлено й це вбачається із матеріалів справи, що оскаржувані судові рішення ухвалено з дотриманням норм матеріального та процесуального права, а доводи касаційної скарги цих висновків не спростовують.

У статті 9 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року передбачено, що держави-учасниці поважають право дитини, яка розлучається з одним чи обома батьками, підтримувати на регулярній основі особисті відносини і прямі контакти з обома батьками, за винятком випадків, коли це суперечить найкращим інтересам дитини.

Відповідно до частин першої та другої статті 151 СК України батьки мають переважне право перед іншими особами на особисте виховання дитини. Батьки мають право залучати до виховання дитини інших осіб, передавати її на виховання фізичним та юридичним особам.

Підстави позбавлення батьківських прав передбачені частиною першою статті 164 СК України.

Так, згідно з пунктом 2 частини першої статті 164 СК України (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) мати, батько можуть бути позбавлені судом батьківських прав, якщо вона, він ухиляються від виконання своїх обов'язків по вихованню дитини.

Тлумачення пункту 2 частини першої статті 164 СК України (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) свідчить, що ухилення від виконання своїх обов'язків по вихованню дитини може бути підставою для позбавлення батьківських прав лише за умови винної поведінки батьків, свідомого нехтування ними своїми обов'язками.

Ухилення батьків від виконання своїх обов'язків має місце, коли вони не піклуються про фізичний і духовний розвиток дитини, її навчання, підготовку до самостійного життя, зокрема: не забезпечують необхідного харчування, медичного догляду, лікування дитини, що негативно впливає на її фізичний розвиток як складову виховання; не спілкуються з дитиною в обсязі, необхідному для її нормального самоусвідомлення; не надають дитині доступу до культурних та інших духовних цінностей; не сприяють засвоєнню нею загальнонавчальних норм моралі; не виявляють інтересу до її внутрішнього світу; не створюють умов для отримання нею освіти.

Зазначені фактори, як кожен окремо, так і в сукупності, можна розцінювати як ухилення від виховання дитини лише за умови винної поведінки батьків, свідомого нехтування ними своїми обов'язками.

Позбавлення батьківських прав є виключною мірою, яка тягне за собою серйозні правові наслідки як для батька (матері), так і для дитини, передбачені статтею 166 СК України (в редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин).

Отже, зважаючи на те, що позбавлення батьківських прав є крайнім заходом, суд може у виняткових випадках при доведеності винної поведінки когось із батьків або їх обох з урахуванням її характеру, особи батька і матері, а також інших конкретних обставин справи відмовити в задоволенні позову про позбавлення цих прав.

Суд може у виняткових випадках при доведеності винної поведінки когось із батьків або їх обох з урахуванням її характеру, особи батька і матері, а також інших конкретних обставин справи відмовити в задоволенні позову про позбавлення батьківських прав, попередивши відповідача про необхідність змінити ставлення до виховання дитини (дітей) і поклавши на органи опіки та піклування контроль за виконанням ним батьківських обов'язків. Позбавлення батьківських прав допускається лише тоді, коли змінити поведінку батьків у кращу сторону неможливо, і лише при наявності вини у діях батьків.

Таким чином, позбавлення батьківських прав допускається лише тоді, коли змінити поведінку батьків у кращу сторону неможливо, і лише при наявності вини у діях батьків. Питання сімейних відносин має ґрунтуватися на оцінці особистості заявника та його поведінці. Факт заперечення заявником проти позову про позбавлення його батьківських прав, подання відповідачем апеляційної скарги свідчить про його інтерес до дитини.

При виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановках Верховного Суду (частина четверта статті 263 ЦПК України).

Аналогічні правові висновки викладені Верховним Судом у постановках від 26 грудня 2018 року у справі № 404/6391/16-ц (провадження № 61-40224св18), від 06 травня 2020 року у справі № 753/2025/19 (провадження № 61-1344св20).

Відповідно до частини першої статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

Європейський суд з прав людини (далі - ЄСПЛ) у рішенні від 07 грудня 2006 року у справі «Хант проти України», заява № 31111/04, наголошував на тому, що питання сімейних відносин має ґрунтуватися на оцінці особистості заявника та його поведінці. Факт заперечення заявником проти позову про позбавлення його батьківських прав також міг свідчити про його інтерес до дитини.

За положеннями частини першої статті 9 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року дитина може бути розлучена з батьками у разі, коли компетентні органи згідно з судовим рішенням визначають відповідно до застосовуваного закону і процедур, що таке розлучення необхідне в якнайкращих інтересах дитини. Таке визначення може бути необхідним у тому чи іншому випадку, наприклад, коли батьки жорстоко поведуться з дитиною або не піклуються про неї, або коли батьки проживають окремо і необхідно прийняти рішення щодо місця проживання дитини.

У рішенні від 18 грудня 2008 року у справі «Савіни проти України», заява № 39948/06, ЄСПЛ зауважував, що якщо рішення мотивується необхідністю захистити дитину від небезпеки, має бути доведено, що така небезпека справді існує. При винесенні рішення про відібрання дитини від батьків може постати необхідність врахування цілої низки чинників. Можливо, потрібно буде з'ясувати, наприклад, чи зазнаватиме дитина якщо її залишать під опікою батьків, жорстокого поводження, чи страждатиме вона через відсутність піклування, через неповноцінне виховання та відсутність емоційної підтримки, або визначити, чи виправдовується встановлення державної опіки над дитиною станом її фізичного або психічного здоров'я. З іншого боку, сам той факт, що дитина може бути поміщена в середовище, більш сприятливе для її виховання, не виправдує примусового відібрання її від батьків. Такий захід не можна також виправдовувати виключно посиланням на ненадійність ситуації, адже такі проблеми можна вирішити за допомогою менш радикальних засобів, не вдаючись до роз'єднання сім'ї, наприклад, забезпеченням цільової фінансової підтримки та соціальним консультуванням.

Право батьків і дітей бути поряд один з одним становить основоположну складову сімейного життя і заходи національних органів, спрямовані перешкодити цьому, є втручанням у права, гарантовані статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) (рішення ЄСПЛ від 18 грудня 2008 року у справі «Савіни проти України», заява № 39948/06, рішення ЄСПЛ від 07 грудня 2006 року у справі «Хант проти України», заява № 31111/04).

Вирішення питання про позбавлення відповідача батьківських прав охоплюється статтею 8 Конвенції і є втручанням у його право на повагу до свого сімейного життя, яке в свою чергу не є абсолютним.

Враховуючи особливості правовідносин, що склалися між сторонами, суд з однієї сторони має розглянути правомірність втручання в право відповідача на повагу до сімейного життя, що гарантовано статтею 8 Конвенції.

З іншої сторони обов'язковому дослідженню підлягає питання щодо забезпечення прав дитини не розлучатися з батьками і врахування при цьому якнайкращих інтересів дитини (статті 1, 9 Конвенції).

Судами встановлено, що після розлучення батьків із 2011 року діти постійно проживали з матір'ю у м. Одесі, а відповідач виїхав на постійне місце проживання до Держави Ізраїль та є громадянином вказаної держави.

Вирішуючи спір, суди виходили з того, що відповідач в останній раз приїжджав до дітей у 2017 році, проте постійно спілкувався з ними за допомогою месенджерів Viber та Skype.

Також приїздив у вересні 2019 року та у січні 2020 року на засідання комісії з питань захисту прав дітей Київської районної адміністрації Одеської міської ради, як органу опіки та піклування, заперечував проти позбавлення його батьківських прав, однак з дітьми не зустрічався, мотивуючи це тим, що позивач не дозволив їм зустрічатись і всіляко перешкодив їх зустрічам.

Колегія суддів погоджується з висновками судів про те, що відповідачем свідомо обрано такі життєві умови, за якими його участь у вихованні дітей є мінімальною та недостатньою, що в свою чергу свідчить про його ухилення від виконання батьківських обов'язків в розумінні статті 164 СК України.

При цьому судами правильно враховано, що такі життєві умови були обрані відповідачем після народження дітей, перебуваючи на значній відстані, на території іншої держави, відповідач мав усвідомлювати, що не зможе піклуватись про фізичний і духовний розвиток дітей, їх навчання, підготовку до самостійного життя.

Також судами прийнято до уваги, що з моменту розірвання шлюбу з ОСОБА_5 у 2011 році відповідач не проживав із малолітніми дітьми однією сім'єю, а з 2014 року і по сьогодні проживає за межами України, та, відповідно, з вказаного часу не брав та не бере участі у вихованні дітей, не піклується про них, їх фізичний, духовний та моральний розвиток, не забезпечує матеріально, не забезпечує необхідного харчування, медичного догляду і лікування дітей, як складову частину виховання.

Зазначені обставини підтверджуються висновком Київської районної адміністрації Одеської міської ради від 25 лютого 2020 року № 1430/01-11, яка взяла до уваги інформацію з дошкільних навчальних закладів, повідомлення зі шкіл, довідок з лікувальних закладів.

Крім того, суди врахували, що відповідач був достовірно обізнаний про тяжку життєву ситуацію дітей, викликану хворобою та смертю їх матері, однак не вжив заходів на забезпечення догляду за дітьми, які після смерті матері були позбавлені будь-якого батьківського піклування, що викликало необхідність встановлення опіки над дітьми та призначення опікуном діда.

Встановлені обставини свідчили про наявність підстав для позбавлення відповідача батьківських прав, що не є порушенням статті 8 Конвенції, яка передбачає право особи на повагу до свого сімейного життя.

Таким чином, врахувавши конкретні обставини справи, якнайкращі інтереси дітей, а також те, що відповідач фактично не виконував свої батьківські обов'язки з моменту народження дітей, суд першої інстанції, з висновком якого погодився і суд апеляційної інстанції, дійшов правильного висновку про застосування до відповідача крайнього заходу впливу у вигляді позбавлення його батьківських прав.

ЄСПЛ у рішенні від 30 червня 2020 року у справі «Ілля Ляпін проти росії», заява № 70879/11, встановив відсутність порушень національними судами російської федерації статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного та сімейного життя), а також зауважив, що, якщо батько значний проміжок часу не підтримує стосунки з дитиною, його можна позбавити батьківських прав. І в цьому немає порушення права на сімейне життя, гарантованого Конвенцією.

Існуючі сімейні зв'язки між дітьми та батьками, які насправді піклуються про них, захищаються Конвенцією.

Позбавлення батьківських прав відповідача в судовому порядку скасувало лише правовий зв'язок між ним та його дітьми, підтвердило відсутність фактичного духовного зв'язку між батьком та дітьми.

За змістом статті 171 СК України дитина має право на те, щоб бути вислуханою батьками, іншими членами сім'ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також питань сім'ї.

Дитина, яка може висловити свою думку, має бути вислухана при вирішенні між батьками, іншими особами спору щодо її виховання, місця проживання, у тому числі при вирішенні спору про позбавлення батьківських прав, поновлення батьківських прав, а також спору щодо управління її майном.

Судом апеляційної інстанції в судовому засіданні були допитані неповнолітні діти: ОСОБА_7, ІНФОРМАЦІЯ_2, та ОСОБА_8, ІНФОРМАЦІЯ_3, в якості свідків і кожен із них дав суду пояснення, що вони проживають з дідусям (ОСОБА_1), батька фактично не знають і не бажають, щоб він піклувався про них, надавав їм матеріальну допомогу і займався їх вихованням, у тому числі не бажають переїздити до іншої країни. Із врахуванням думки дітей, апеляційний суд дійшов висновку, що у якнайкращих інтересах дітей буде забезпечення їх розвитку у сім'ї позивача, оскільки розрив з позивачем болісно впливає на розвиток та самопочуття дітей.

Отже, вирішуючи спір, суди з дотриманням вимог статей 263-265, 382 ЦПК України повно, всебічно та об'єктивно з'ясували обставини справи, які мають значення для правильного її вирішення, вірно встановили правовідносини, що склалися між сторонами, й дійшли обгрунтованого висновку про те, що батько не виконував повноцінно свої батьківські обов'язки, періодичне спілкування за допомогою телекомунікаційних систем також не є таким виконанням обов'язків, а відтак особа, яка свідомо змінює країну проживання, не приймає участі у вихованні дітей, несе відповідні ризики порушення нормальних життєвих зв'язків та передбачених законом наслідків невиконання батьківських обов'язків, що в даному випадку і відбулось - малолітні діти фактично залишились без батьківського піклування.

Доводи касаційної скарги не дають підстав для висновку, що оскаржувані судові рішення суду ухвалено без додержання норм матеріального і процесуального права. Фактично доводи касаційної скарги зводяться до переоцінки доказів та встановлення фактичних обставин справи, що відповідно до правил частини першої статті 400 ЦПК України виходить за межі повноважень суду касаційної інстанції.

Відповідно до частини першої статті 410 ЦПК України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо рішення, переглянуте в передбачених статтею 400 цього Кодексу межах, ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Керуючись статтями 400, 410, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу представника ОСОБА_3 - ОСОБА_4 - залишити без задоволення.

Рішення Приморського районного суду м. Одеси від 09 лютого 2021 року та постанову Одеського апеляційного суду від 27 жовтня 2021 року залишити без змін.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Головуючий

Є. В. Синельников

Судді:

О. В. Білоконь

О. М. Осіян

Н. Ю. Сакара

С. Ф. Хопта